

Festett famennyezet - a maksai református templomból

Bútorgyűjtemény

Leltári szám:	5466
Készítés ideje:	1766
Készítés helye:	Erdély; Maksa (Moacsa)
Anyag:	fa
Technika:	festett
Méret:	szélesség: 600 cm hosszúság: 1800 cm

A Háromszék vármegyei Maksa korábbi templomának alapfalait a 13. században rakhatták le. A későbbiekben többször is átalakították, különálló tornya, amely egyben a templom köré épített várfal kapujaként is szolgált, 1537-ben épült.

1704-ben a labancok felégették és kifosztották a templomot, a várfalat pedig lerombolták. Az ezt követően újjáépített templom gótikus boltozatát 1766-ban kazettás famennyezetre cserélték. Az 1802-ben bekövetkezett földrengés a templomot súlyosan megrongálta, tornya részben leomlott. A kisebb javítások ellenére az elkövetkező évtizedek folyamán az épület állapota tovább romlott, míg végül 1892-ben lebontását, illetve a helyén új templom építését határozták el.

A templom 14. századból származó, Szent László legendájának jeleneteit ábrázoló falképeit még az 1880-as években fedték fel. Az épület lebontását megelőzően Huszka József feltárta és lerajzolta a töredékeket, valamint pontos felméréseket készített a templomról.

A kazettás mennyezetet az egyházközség a budapesti Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta. Lebontására és elszállítására 1893 márciusában került sor, Fittler Kamill múzeumőr felügyelete mellett. A mennyezetet a múzeum első emeleti ún. "magyar termében" állították fel újból, ahol a mai napig látható.

A lebontott régi templom helyén 1895-ben építették fel a ma is álló épületet. A korábbi berendezésből megmaradt orgonakarzat, stallum és templomi padok szakszerű felújításra várnak, de a 2000-es években elkészítették és felszerelték az eredeti famennyezet és középkori falképek – a jelenlegi épület arányaihoz csak részben illeszkedő – másolatait.

A lebontásra ítélt maksai templom mennyezetére Huszka József hívta fel Radisics Jenő, az Iparművészeti Múzeum igazgatójának figyelmét, aki azonmód tárgyalásokba kezdett a mennyezet átengedéséről, melyhez Csánky Dezső kultuszminiszter támogatását is kérte. Miután megszületett az egyezés az egyházközség, a minisztérium és a múzeum között, Radisics Fittler Kamill múzeumőrt bízta meg a bontási munkálatok és a beszállítás irányításával, amelynek eredményeként a mennyezet darabjai 1893 áprilisában szerencsésen megérkeztek Budapestre.

A mennyezet összesen 75 darab festett kazettából áll, amelyek többségét ornamentális motívumok díszítik. A deszkákat többször átfestették, a legkorábbi alapréteg világosszürke, amelyre a későbbiekben egy sötétkék, majd egy sötétebb szürke festékréteg került – utóbbi vélhetően már a múzeumban történt felállítását követően. Két kazetta díszítése jelentősen eltér a többitől. Az egyikben négy összekapaszkodó sellő látható, közöttük négy hallal, szimmetrikus elrendezésben töltve ki a négyzetes mezőt. A másik kazettán – ismeretlen eredetű heraldikus ábrázolásként – két oroszlán fog közre egy koronával díszített oszlopot.

A készítés évét és a donátorokat a mennyezet egyik kazettáján olvasható, olaszkoszorúval keretezett felirat örökítette meg:

*D.T.O.M.S. / ANNO DOMINI / 1766 MENS AESTIVIS / TEMPLI HUIUS ORNATUS / TABULARIS TEMPORE
FUNCTI/ONIS V.D. MINISTRI GABRIELIS MAXAI: LARGA EJUSDEM R: D:/ACALIORUM PRODIGALITATE /
NEC NON ECCLESIAE REFOR:/ MAXAIENSIS MAJORI EX PARTE / EXPENSIS CURATORE Dn. La/DISLAO
KANYÓ LUCEM / conspexit.*

A múzeumban történő felállítás során rendelkezésre álltak Huszka bontás előtt in situ készült fényképfelvételei, valamint a mennyezet vázlatos felmérési rajza, amelyek segítségével a „magyar teremben” megközelítő hitelességgel

rekonstruálhatták az eredeti állapotot. Néhány zavarónak ítélt részletet azonban „kiigazítottak”. Huszka fényképeiből és a helyszínen készült felmérési rajzokból tudjuk, hogy a templom alaprajza és a mennyezet szerkezete eredetileg nem volt teljesen szabályos, az egyes kazetták mérete és alakja kisebb-nagyobb eltéréseket mutatott. A karzat fölötti részen a szélső sorban elhelyezkedő kazetták – igazodva a templom déli oldalfalának síkjához – a mennyezet sarka felé fokozatosan keskenyedtek. A múzeumban a kazettákat párhuzamosan futó lécek által tagolt szabályos négyzethálós rendszerbe illesztették, a szimmetrikusan komponált díszítőelemeket, ahol szükséges volt, középre igazították – helyenként nyilvánvalóan kipótolva a deszkák illesztésénél mutatkozó hiányokat. Ahol ez kevésnek bizonyult – a saroknál elhelyezkedő három kazetta esetében –, az eredeti indás-leveles motívumokat tengelyesen tükrözve egészítették ki a díszítést.

A maksai kazettás mennyezetéről készült további felvételeket ld. a Néprajzi Múzeum *Festett famennyezetek, templomi faberendezések állami és egyházi fenntartású közgyűjteményekben* című adatbázisában (ld. [itt](#)).

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András: Architecture and museology at the end of the 19th century. The "Hungarian Room" of the Museum of Applied Arts. *Ars Decorativa* 28, 2012. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2012. - 7-22. (Semsey Balázs)
- Tombor Ilona: *Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV–XIX. századból*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968. - p. 162.

